

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa C. spółce akcyjnej w W.
przeciwko M. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
w W. (poprzednio H. sp. z o.o.)
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 20 maja 2022 r.,
zażalenia strony powodowej
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie
VII Wydział Gospodarczy i Własności Intelektualnej
z dnia 18 sierpnia 2021 r., sygn. akt VII AGa [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie
pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Powódka C. spółka akcyjna w W. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 stycznia 2021 r. wnosząc jednocześnie na podstawie art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (obecnie jedn. tekst: Dz.U. z 2022 r. poz. 1125, dalej: „u.k.s.c.”) o zwolnienie jej od kosztów postępowania kasacyjnego, w tym od kosztów opłaty

sądowej od skargi kasacyjnej, która ze względu na wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 100 000 złotych.

Postanowieniem z dnia 30 czerwca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił ten wniosek, wskazując, że powódka nie dowiodła, iż nie jest w stanie uiścić należnej opłaty. Dołączone do wniosku zestawienie przychodów i kosztów obejmujących okres od 2018 r. do 2021 r. oraz artykuły prasowe dotyczące sytuacji finansowej podmiotów funkcjonujących w branży fitness nie umożliwiały – zdaniem Sądu Apelacyjnego – zbadanie sytuacji finansowej spółki. Samo powoływanie się na skutki pandemii COVID-19 bez przedstawienia rzetelnych materiałów odzwierciedlających sytuację finansową powódki nie może skutkować zwolnieniem powoda od ponoszenia kosztów sądowych, co skłoniło Sąd Apelacyjny do oddalenia wniosku.

Postanowieniem z dnia 18 sierpnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie odrzucił skargę kasacyjną powódki z powodu nieuiszczenia należnej opłaty od skargi kasacyjnej.

Od tego postanowienia zażalenie wniosła powódka, zaskarżając go w całości. Strona powodowa zarzuciła naruszenie mające wpływ na wynik sprawy naruszenie art. 103 ust. 1 u.k.s.c. w zw. z art. 398⁶ § 2 k.p.c. oraz w zw. z art. 112 ust. 3 u.k.s.c., a także art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że skarga kasacyjna w niniejszej sprawie podlegała odrzuceniu z uwagi na brak uiszczenia w terminie wymaganej opłaty sądowej, podczas gdy powódka złożyła zasadny wniosek o zwolnienie go od kosztów sądowych, poparty także dokumentami finansowymi powódki – co miało istotny wpływ na wynik sprawy prowadząc do odrzucenia skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Artykuł 103 u.k.s.c. nie precyzuje, w jaki sposób osoba prawna ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych powinna wykazać, że nie jest w stanie uiścić opłaty sądowej. Może tego dokonać przedstawiając dokumenty, które pozwalają określić jej sytuację majątkową, np. bilans roczny, sprawozdanie finansowe, wyciągi z rachunków bankowych, raporty kasowe, deklaracje podatkowe, umowy kredytowe, opinie banku oceniające zdolność kredytową, dokumenty stwierdzające obciążenie majątku ograniczonymi prawami rzeczowymi, dokumenty stwierdzające

wysokość zobowiązań (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2007 r., V CZ 106/07, nie publ., z dnia 2 kwietnia 2015 r., I CZ 31/15, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., V CZ 65/16, nie publ., z dnia 28 maja 2021 r., IV CZ 2/21, OSNC 2022, nr 3, poz. 31).

Przy ocenie, czy dokumenty te są wystarczające do uwzględnienia wniosku, należy brać pod uwagę ogólną zasadę odpłatności wymiaru sprawiedliwości i wyjątkowy charakter zwolnienia od kosztów sądowych, jako formy pomocy państwa udzielanej ze środków publicznych. Pomoc ta powinna być udzielana wyłącznie osobom, dla których konieczność poniesienia kosztów sądowych stanowi nieusuwalną barierę w dostępie do sądu. W przypadku osób prawnych lub innych jednostek organizacyjnych o braku dostatecznych środków na uiszczenie kosztów sądowych można mówić wtedy, gdy wnioskodawca wykaże trwałą niemożność uzyskania środków pieniężnych niezbędnych do uiszczenia kosztów sądowych w całości lub w części (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2013 r., IV CZ 144/12, nie publ.).

Stwierdzenie powódki, że jej obroty spadły o ponad połowę nie było wystarczające do oceny jej sytuacji finansowej. Również zestawienie przychodów i kosztów obejmujących okres od 2018 r. do 2021 r. oraz artykuły prasowe nie pozwalały na tę ocenę. Przed merytoryczną oceną wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych Sąd Apelacyjny powinien zatem wezwać powódkę do jego uzupełnienia, w tym do przedstawienia dokumentów finansowych. Jeżeli wskazane we wniosku o zwolnienie od kosztów informacje są nieprecyzyjne i wzbudzają wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się zwolnienia od kosztów sądowych Sąd powinien na podstawie art. 109 ust. 1 u.k.s.c. przeprowadzić dochodzenie, celem wyjaśnienia tych wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2016 r., V CZ 65/16, nie publ.). Nieprzeprowadzenie dochodzenia powodowało, że oddalenie wniosku strony powodowej w takim wypadku było przedwczesne.

Powyższej oceny nie zmienia pogląd zaprezentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym podkreśla się, że w przypadku przedsiębiorców ryzyko uwikłania w postępowanie sądowe jest normalnym ryzykiem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej. Dlatego też przedsiębiorca powinien

uwzględniać koszty sądowe w racjonalnym planowaniu wydatków związanych z prowadzoną działalnością, traktując je równoważnie z innymi obowiązkami finansowymi, które mogą się z nią wiązać (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., V CZ 8/05, niepubl., z dnia 26 kwietnia 2017 r., I CZ 49/17, niepubl., i z dnia 19 czerwca 2019 r., V CZ 25/19, niepubl.). Powódka uiściła, co prawda opłatę od apelacji w kwocie 100 000 złotych, ale nastąpiło to w dniu 18 kwietnia 2018 r., a więc jeszcze przed epidemią SARS-CoV-2, która była zjawiskiem powszechnie znanym i szczególnie dotkliwym w skutkach finansowych dla branży gospodarczej prowadzonej przez powódkę, których nie można było przewidzieć.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[as]